

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
OSLO

Vår ref.:
2020/3938

Deres ref.:

Dato:
04.12.2020

Høringsuttalelse fra Stortingets administrasjon - NOU 2020:6 (Valglovutvalget)

1. Innledning

Valglovutvalgets utredning, NOU 2020:6 "Frie og hemmelige valg", ble avgitt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet 27. mai 2020. I utredningen, som for tiden er på høring med frist til 31. desember 2020, drøftes enkelte spørsmål som berører Stortingets administrasjon. I det følgende gis uttrykk for administrasjonens syn på to av forslagene som omtales i utredningen.

2. Stortingets administrasjon som sekretariat for riksvvalgstyret

I NOU 2020:6 er det lagt til grunn at dagens klageregler knyttet til valg er for fragmentariske, og at de heller ikke oppfyller internasjonale krav til uavhengighet. Det er derfor lagt opp til en relativt omfattende omlegging av dagens system (s. 294):

"Utvalget foreslår at klager ved stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal avgjøres av riksvvalgstyret i en ny form, og at Stortingets vedtak om hvorvidt valget er gyldig, skal kunne prøves for Høyesterett. Regelverket for riksvvalgstyret må etter utvalgets vurdering utformes slik at det oppfyller de kravene til domstolsbehandling som følger av nasjonalt og internasjonalt regelverk."

I utredningen legges det til grunn at riksvvalgstyret også i framtiden vil ha behov for hjelp fra et sekretariat, men at det er uheldig at departementet har denne oppgaven så lenge de også avgjør klagesaker med endelig virkning og fordi departementet er politisk styrt. Det bør derfor bygges opp et sekretariat for riksvvalgstyret, uavhengig av departementet. Etter drøftelse av mulige alternativer er sekretariatet foreslått lagt til Stortingets administrasjon (s. 297-298):

"Det å være sekretariat for riksvvalgstyret vil være en oppgave som oppstår i en kort tidsperiode hvert annet år. Rollen som sekretariat for riksvvalgstyret bør derfor legges til et eksisterende organ."

Etter utvalgets vurdering er det særlig to organer som peker seg ut, enten Klagenemndssekretariatet eller Stortingets administrasjon. Klagenemndssekretariatet ligger i Bergen og er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Det er et felles sekretariat for Energiklagenemnda, Frivillighetsregisternemnda, Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), Konkurransklagenemnda, Lotterinemnda, Medieklagenemnda og Stiftelsesklagenemnda. Å legge sekretariatet dit vil sikre et bredt juridisk fagmiljø som vil kunne ha kapasitet til raskt å forberede klagesakene for riksvalgstyret. Det har heller ingen bindinger til Stortinget, slik Stortingets administrasjon har. Riksvalgstyret er imidlertid ikke en ordinær klagenemnd, men et organ under Stortinget. Klagenemndssekretariatet har heller ikke kjennskap til valglovgivningen.

Stortingets administrasjon har på sin side god kunnskap om valglovgivningen i og med at den deltar i Stortingets kontroll av stortingsvalgene. Etter utvalgets vurdering kan det heller ikke legges for stor vekt på at Stortingets administrasjon formelt er underlagt Stortinget. For det første kan Stortinget ikke på noen måte instruere riksvalgstyret i dets virke. For det andre foreslår utvalget strenge krav til uavhengighet for medlemmene av riksvalgstyret. Utvalget mener etter en helhetsvurdering, der det er lagt vekt på at riksvalgstyret kun vil være i drift en kort periode hvert andre år, og hensynet til eksisterende kompetanse om valg, at den beste løsningen vil være å legge sekretariatsfunksjonen for riksvalgstyret til Stortingets administrasjon. For helt å utelukke muligheten for at Stortinget instruerer administrasjonen i dens funksjon som sekretariat for riksvalgstyret, foreslår utvalget å lovfeste at Stortinget ikke kan instruere administrasjonen når den er sekretariat for riksvalgstyret."

Vi mener det er flere betenkeligheter knyttet til dette forslaget.

Administrasjonens kompetanse når det gjelder valggjennomføring er primært knyttet til den del av valglovgivningen som er relevant for Stortinget. I første rekke gjelder dette bistand til fullmaktskomiteen og den forberedende fullmaktskomite, ved den endelige prøving av de valgte representantenes fullmakter. Andre deler av valglovgivningen, og særlig det som gjelder kommunestyre- og fylkestingsvalg – som også forutsettes håndtert av det nye sekretariatet – er noe Stortingets administrasjon i liten eller ingen grad har befatning med.

Forslaget kan også få betydelige økonomiske og administrative konsekvenser for Stortingets administrasjon. Utredningen selv legger til grunn at det fra juni til endelig godkjent valg annen hvert år vil fordre "en betydelig innsats" (s. 330):

"Det foreslås at sekretariatet for riksvalgstyret skal legges til Stortingets administrasjon. Dette vil innebære en ny oppgave for Stortingets administrasjon og vil kreve både administrative og økonomiske ressurser. Oppgavene i sekretariatet vil variere gjennom året, men fra listeforslagene skal godkjennes i juni til valget er endelig godkjent, må det påregnes en betydelig innsats. Det må også tas høyde for at det vil kunne komme flere klager på valget i årene framover. Dette er en trend internasjonalt, og et synlig riksvalgstyre og klare klagereregler kan også bidra til at det blir flere klager."

Juni er normalt den travleste måneden i året for Stortingets administrasjon, da Stortinget behandler et stort antall saker, og det vil være nokså krevende å avstå personell til denne nye oppgaven før Stortinget går fra hverandre før sommeren. I de årene det er stortingsvalg vil dessuten mye av saksbehandlerkapasiteten fra og med midten av september gå med til sekretariatsoppgaver for den forberedende fullmaktskomité. Det vil da være svært krevende å parallelt skulle ivareta sekretariatsfunksjonen for riksvalgstyret. Vi antar at det heller ikke vil

være hensiktsmessig å styrke bemanningen permanent for å ta unna denne typen arbeidsmessige «topper» som inntreffer hvert fjerde år, og i noen grad annethvert år.

Vi vil også påpeke at Stortingets administrasjon – som departementene – er en politisk styrt organisasjon. Etter Stortingets forretningsorden § 9 a ligger det overordnede ansvaret også for administrative saker til Stortingets presidentskap. Det kan vanskelig skilles mellom Stortinget og Stortingets administrasjon slik det tilsynelatende gjøres i sitatet gjengitt ovenfor, slik at Stortinget kan avskjæres fra å instruere administrasjonen. Det vil i hvert fall være nokså spesielt å gjøre dette i lovs form, og etter vårt syn vil det være konstitusjonelt betenkelig om regjeringen skulle fremme lovforslag som berører forholdet mellom Stortinget og dets administrasjon, slik utvalget synes å foreslå. I tillegg kommer det faktiske moment at de ansatte i administrasjonen jobber tett opp mot stortingsrepresentantene og partigruppene i det daglige, minst like tett som saksbehandlere og politisk ledelse i departementene, og det vil derfor også reelt sett være vanskelig å opprettholde en uavhengighet fra det politiske nivå for saksbehandlere i administrasjonen.

Vi mener på denne bakgrunn at Stortingets administrasjon ikke bør bli klagesekretariat for riksvalegstyret.

3. Ansvaret for beregning av mandatfordelingen

I NOU 2020:6 drøftes det også om Stortingets administrasjon bør få ansvaret for beregningen av mandater etter et valg (s. 89-90):

"I dag er det departementet som utfører selve beregningen av mandatfordelingen, og som underretter Stortinget om fordelingen. Utvalget har diskutert om det er problematisk at departementet utfører denne oppgaven ettersom departementet er politisk ledet.

(...)

Utvalget har vurdert om riksvalegstyret eller Stortingets administrasjon isteden bør foreta denne beregningen. Ettersom riksvalegstyret ønskes rendyrket som et klageorgan, anser utvalget at det ikke er ønskelig at de også skal treffe førsteinstansvedtak som dette. Å beregne mandatfordelingen er ingen stor jobb og skal kun utføres hvert fjerde år. Dette tilsier at det vil være mulig å overføre oppgaven til Stortingets administrasjon."

Ettersom det forutsettes at mandatfordelingen ikke skal skje etter skjønnsmessige regler og at det i tillegg skal gjelde en klageadgang, er det i utredningen likevel enstemmig konkludert med at departementet fortsatt skal foreta beregningen av mandater.

Stortingets administrasjon ønsker å uttrykke støtte til denne konklusjonen. Det vises til at de fleste av argumentene nevnt under punkt 2 også er relevante for dette spørsmålet.

Med hilsen

Marianne Andreassen
direktør

